

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.05.2020, sp. zn. 25 Cdo 1510/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.1510.2019.1

Číslo: 91/2020

Právní věta: Vědomost o škodě ve smyslu § 620 o. z. je dána i tehdy, jestliže nositel práva, jehož promlčení je posuzováno, o rozhodných okolnostech vědět měl a mohl (§ 619 o. z.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.05.2020

Spisová značka: 25 Cdo 1510/2019

Číslo rozhodnutí: 91

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Pojištění odpovědnosti za škodu, Promlčení

Předpisy: § 237 o. s. ř.

§ 24 odst. 2 písm. b) předpisu č. 168/1999Sb.

§ 620 odst. 1 o. z.

§ 629 o. z.

§ 635 odst. 2 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně, jako havarijní pojistitel osoby poškozené dopravní nehodou, se na žalované domáhala plnění z garančního fondu (zaplacení částky 3.863,23 eur, již žalobkyně plnila poškozené) za škodu způsobenou nepojištěným vozidlem.

2. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 16. 5. 2018, č. j. 38 C 186/2017-77, žalobu na zaplacení 3.863,23 eur s příslušenstvím zamítl a uložil žalobkyni zaplatit žalované náhradu nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 6. 1. 2014 došlo na území České republiky k dopravní nehodě, kdy se střetlo nepojištěné vozidlo Audi, řízené R. O., a vozidlo Volkswagen, havarijně pojištěné u žalobkyně, jehož vlastníci byla K. B., občanka SRN (dále též jen „poškozená“), a jež v době nehody řídil M. B. V souvislosti s nehodou probíhalo řízení o přestupku vůči oběma řidičům, jež skončilo jeho odložením. Za opravu vozidla Volkswagen vystavila opravna dne 7. 2. 2014 poškozené fakturu na 3 863,23 eur a žalobkyně stejného dne tuto částku zaplatila. Soud prvního stupně na projednávanou věc aplikoval české právo [na základě čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 15 písm. h) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)] a dospěl k závěru, že žalobkyně uplatnila vůči žalované nárok na plnění z garančního fondu

podle § 24 odst. 2 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla). Vznesenou námitku promlčení posoudil podle § 626 a § 635 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“), a uzavřel, že subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody počala podle § 620 odst. 1 o. z. poškozené běžet dne 7. 2. 2014, neboť tehdy měla jak vědomost o osobě povinné k náhradě škody, tak o výši škody. Uplynutím 3 let (§ 629 o. z.), tedy dnem 7. 2. 2017, tato subjektivní lhůta skončila a zároveň podle § 635 odst. 2 o. z. došlo k promlčení nároku na plnění z garančního fondu podle § 24 odst. 2 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb. Uplatnila-li žalobkyně nárok u soudu až 23. 11. 2017, stalo se tak po marném uplynutí promlčecí doby, a to přesto, že tříletá subjektivní promlčecí lhůta podle § 626 o. z., jež počala běžet 6. 1. 2015, k tomuto datu dosud neuplynula.

3. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 11. 2018, č. j. 18 Co 290/2018-106, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením otázky promlčení nároku. Uvedl, že soud prvního stupně správně určil počátek běhu lhůty podle § 626 o. z., který se jako úprava speciální vůči obecnému ustanovení § 620 odst. 1 o. z. použije pro určení počátku běhu lhůty k uplatnění práva žalobkyně na pojistné plnění, dnem 6. 1. 2015, tedy dnem, kdy uplynul jeden rok od pojistné události – dopravní nehody ze dne 6. 1. 2014. Neztotožnil se s námitkou žalobkyně, že § 635 odst. 2 o. z., upravující konec objektivní lhůty, v níž se promlčí právo na pojistné plnění, odkazuje bezprostředně k úpravě objektivní lhůty, v níž se promlčí právo na náhradu škody podle § 636 odst. 1 o. z., neboť z výslovného znění § 635 odst. 2 o. z. vyplývá, že konec objektivní lhůty k uplatnění práva na plnění z pojištění spadá v jedno s promlčením příslušného práva na náhradu škody vzniklé poškozenému. Shledal, že soud prvního stupně stanovil počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty podle § 620 o. z. správně dnem 7. 2. 2014 a stejně tak i její konec uplynutím tříleté (§ 629 o. z.) lhůty dnem 7. 2. 2017, kdy se současně podle § 635 odst. 2 o. z. promlčelo právo na pojistné plnění.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání s tím, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení otázky hmotného a procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a dále otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Namítala, že okamžikem, kdy vyplatila pojistné plnění z titulu havarijního pojištění, přešlo na ni ve smyslu § 2820 o. z. právo poškozené na náhradu škody, resp. na pojistné plnění vůči odpovědnostnímu pojistiteli provozovatele škodního vozidla – žalované. Promlčecí lhůta podle § 626 o. z. je stanovena objektivně a počne běžet jeden rok od pojistné události. Právní názor odvolacího soudu, že nárok na pojistné plnění se promlčí i uplynutím subjektivní promlčecí lhůty na náhradu škody poškozené vůči škůdci, se vymyká smyslu zákonného odpovědnostního pojištění postaveného na objektivním principu a měl by za následek nerovné postavení účastníků, porušení práva na spravedlivý proces, porušení práv spotřebitele a ve svém důsledku i porušení práv garantovaných Listinou základních práv a svobod, neboť každá právní norma se má vykládat ve prospěch toho subjektu, k jehož ochraně je primárně určena. Je rovněž v rozporu s „motorovou směrnicí“ (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. 9. 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění), jež cílí na ochranu práv poškozených a zejména akcentuje právo na úplné odškodnění. V § 635 odst. 2 o. z. se promítá zásada zákazu obohacení z pojištění a pojistného zájmu, avšak o takovou situaci v tomto případě nejde. Dovolatelka dále namítala, že odvolací soud nesprávně posoudil počátek běhu promlčecí lhůty pro uplatnění práva na náhradu újmy, a odchýlil se tak od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, na niž odkázala. Podle § 620 o. z. počíná

subjektivní lhůta pro uplatnění práva na náhradu újmy běžet od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o tom, že mu vznikla újma určitého druhu a rozsahu, kterou je možné objektivně vyjádřit v penězích, a o osobě povinné k její náhradě, přičemž se musí jednat o skutečnou (prokázanou), a nikoliv jen předpokládanou vědomost poškozeného. V projednávané věci bylo projednání přestupků účastníků dopravní nehody ke dni 11. 2. 2014 odloženo, neboť správní orgán v zákonné lhůtě nezjistil skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě. Vědomost o osobě povinné k náhradě újmy tak v daném případě nenastala, a proto chybí podmínka pro běh subjektivní lhůty dle § 620 odst. 1 o. z. Právo na náhradu újmy se tak mohlo promlčet pouze v desetileté objektivní promlčecí lhůtě podle § 636 odst. 1 o. z. Navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušen a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Žalovaná ve vyjádření k dovolání namítala jeho nepřipustnost, neboť dovolatelka neformulovala žádnou právní otázku, která nebyla dovolacím soudem dosud řešena. Zdůraznila, že otázka výkladu § 635 odst. 2 o. z. již byla vyřešena rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1976/2019](#). Ohledně námítky, že soudy nesprávně posoudily počátek běhu subjektivní promlčecí doby podle § 620 o. z., poukázala na to, že dovolatelka nesprávně a v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu interpretuje pojem „vědomost o osobě povinné k náhradě škody“, neboť pro naplnění podmínky vědomosti zpravidla postačuje, že si poškozený sám může učinit dostatečně pravděpodobný úsudek o odpovědné osobě. Odvolací soud správně uzavřel, že subjektivní promlčecí doba začala běžet dne 7. 2. 2014, protože k tomuto datu žalobkyně ze společného záznamu o nehodě věděla o osobě povinné k náhradě újmy a z faktury za opravu měla vědomost i o škodě. Navrhla odmítnutí podaného dovolání.

III.

Připustnost dovolání

6. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.) – dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a proto se zabýval jeho připustností.

7. Byť dovolatelka právní otázku přímo neformulovala, z obsahu dovolání je patrné, že nesouhlasí s právním závěrem odvolacího soudu, že promlčecí lhůta k uplatnění nároku na pojistné plnění končí uplynutím subjektivní promlčecí lhůty nároku na náhradu škody, na kterou se pojištění vztahuje, přičemž tuto otázku považuje za dovolacím soudem dosud neřešenou. Tato otázka však již byla (po podání dovolání v této věci) vyřešena rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1976/2019](#). V tomto rozsudku dovolací soud vysvětlil, že účelem ustanovení § 635 odst. 2 o. z. je sjednocení konce promlčecí lhůty u práva na náhradu škody a práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti. Má zamezit situacím, kdy může poškozený vymáhat pojistné plnění po pojišťovně, i když je nárok vůči poškozenému promlčen. Z toho vyplývá, že závazek z pojištění odpovědnosti má akcesorickou povahu k povinnosti pojištěného nahradit vzniklou újmu, která je tudíž předpokladem vzniku práva na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti. Opačná situace by zjevně odporovala zásadě zákazu obohacení z pojištění a koncepci pojistného zájmu zakotvené v § 2761 o. z. (srov. TÉGL a WEINHOLD. In: MELZER, F. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419-654 a související společná a přechodná stanovení. Praha: Leges, 2014, s. 1004). Námítka dovolatele, že § 635 odst. 2 o. z. odkazuje pouze na § 636 odst. 1 o. z., který stanoví desetiletou objektivní promlčecí lhůtu pro právo na náhradu škody nebo újmy, neobstojí, neboť takový výklad § 635 odst. 2 o. z. by byl v rozporu se smyslem a účelem tohoto ustanovení. Pro jeho účely je irelevantní, zda se právo na náhradu škody promlčí v subjektivní promlčecí lhůtě (§ 619 a § 620 ve spojení s § 629 o. z.) nebo v promlčecí lhůtě objektivní (§ 636 odst. 1 o. z.); obě lhůty počínají běžet a končí nezávisle na sobě, přičemž marným uplynutím jedné z nich se nárok na náhradu škody promlčí, i když druhá

neskončila.

8. Slovo „nejpozději“ v § 635 odst. 2 o. z. znamená, že právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti by nemělo být žalovatelné déle než právo na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje. Z toho vyplývá, že právo na pojistné plnění se může promlčet dříve, než uplyne promlčecí lhůta stanovená v § 626 a § 629 o. z., a to uplynutím subjektivní promlčecí lhůty k uplatnění práva na náhradu škody (srov. TÉGL a WEINHOLD. In: Melzer, F. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419 – 654 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2014, s. 1004).

9. Jestliže odvolací soud postavil své rozhodnutí na závěru, že uplynutím subjektivní promlčecí lhůty na náhradu škody poškozené vůči škůdci, na níž se pojištění vztahuje, skončila podle § 635 odst. 2 o. z. i promlčecí lhůta běžící podle § 626 o. z., je tento závěr v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu, a dovolání ohledně této otázky proto podle § 237 o. s. ř. není přípustné.

10. Námitky dovolatelky, že shora popsany výklad běhu promlčecí lhůty u nároku z pojištění odpovědnosti vede k nerovnému postavení účastníků, porušení práva na spravedlivý proces, porušení práv spotřebitele a ve svém důsledku i porušení práv garantovaných Listinou základních práv a svobod a je v rozporu s „motorovou směrnicí“, neshledal dovolací soud důvodnými. Uvedený výklad práva na odškodnění poškozených nebo subjektů, jež do práva poškozených vstoupí (žalobkyně), nijak nepřiměřeně neomezuje. Pouze v souladu s legitimním požadavkem zamezit možnosti domáhat se pojistného plnění po pojišťovně v případě, že je nárok poškozeného vůči škůdci promlčen, sjednotil ukončení běhu promlčecí lhůty, jež je dostatečně dlouhá na to, aby nárok mohl být uplatněn včas. Ze spisu pak nevyplývá, že by žalobkyni nějaká objektivní okolnost v uplatnění jejího nároku včas bránila.

11. Dovolání je přípustné pro řešení právní otázky počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty poškozenému (do jehož práv, včetně běhu promlčecích lhůt, podle § 2820 odst. 1 o. z. pojišťovna vyplacením pojistného plnění vstoupila), která podle § 619 a § 620 odst. 1 o. z. nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

12. Podle § 619 odst. 1 o. z., jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Podle odst. 2 tohoto ustanovení právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

13. Podle § 620 odst. 1 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy.

14. Ustanovení § 619 o. z. upravuje obecně počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nároků vymahatelných u orgánu veřejné moci. Lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Běh subjektivní lhůty není proto nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost), což vyjadřuje zásadu, že práva patří bdělým (*vigilantibus iura scripta sunt*). Jde o ustanovení obecné, jež se uplatní při výkladu ustanovení, jež upravují počátek běhu promlčecí lhůty ve zvláštních případech, a to jak u nároků podle občanského zákoníku (§ 620 až § 628), tak i u nároků podle zvláštních předpisů.

15. Ustanovení § 620 odst. 1 o. z., které upravuje počátek subjektivní promlčecí lhůty u nároku na náhradu škody nebo újmy, navazuje na ustanovení § 619 o. z., což znamená, že dikce „měl a mohl“ se uplatní i při jeho výkladu (srov. shodně PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 690-691). Okamžik znalosti o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty je určován jak subjektivně (skutečná znalost), tak i objektivně a běh promlčecí lhůty může začít bez skutečné znalosti oprávněného o uvedených okolnostech v případě, že se oprávněný o nich objektivně dozvědět měl a mohl. Předpokládaná vědomost může nastat zároveň s vědomostí skutečnou nebo ji může předcházet a v takovém případě je rozhodný pro počátek běhu promlčecí lhůty ten okamžik, který nastane dříve. Určení, kdy se oprávněný o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty objektivně dozvědět měl a mohl, závisí na okolnostech případu, přičemž je u něj předpokládáno vynaložení obvyklé míry pozornosti, pečlivosti i opatrnosti (srov. TÉGL a WEINHOLD. In: MELZER, F. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419 – 654 a související společná a přechodná ustanovení. Praha: Leges, 2014, s. 949, 953).

16. Pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty podle § 620 odst. 1 o. z. je rozhodnou okolností vědomost o vzniku škody a o totožnosti odpovědné osoby. Dosavadní judikatura je přiměřeně použitelná k výkladu toho, kdy se poškozený o relevantních skutečnostech skutečně dozvěděl. Lze tak i nadále vycházet z toho, že poškozený se dozví o škodě tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné určit přibližně výši škody v penězích), a není třeba, aby znal rozsah (výši) škody přesně. Znalost poškozeného o osobě škůdce se váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. [33 Odo 477/2001](#), a ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [25 Cdo 61/2003](#), publikované v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. C 1168 a č. C 2445, dále jen „Soubor“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [25 Cdo 1440/2010](#)). Vědomost poškozeného o osobě odpovědné za škodu, s níž zákon spojuje počátek běhu subjektivní promlčecí doby, nepředpokládá nezpochybnitelnou jistotu v určení osoby odpovědné za vznik škody. Najisto lze odpovědnost určité osoby postavit až na základě dokazování v soudním řízení, které je teprve podáním žaloby, tedy uplatněním nároku u soudu, zahájeno. Zákon proto vychází z předpokladu, že po osobě, která ví o vzniku škody, lze požadovat, aby nárok u soudu uplatnila, jakmile má k dispozici takové informace o okolnostech vzniku škody, v jejichž světle se jeví odpovědnost určité konkrétní osoby dostatečně pravděpodobnou (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. [25 Cdo 359/2005](#), Soubor C 4273, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. [25 Cdo 4311/2010](#)).

17. Ze skutkových zjištění v projednávané věci vyplývá, že informace o účastnících nehody i o okolnostech jejího vzniku byly uvedeny v zápisu o nehodě ze dne 6. 1. 2014. K tomuto dni tak poškozená zjistila (nebo měla a mohla zjistit), která konkrétní osoba by pravděpodobně mohla nést odpovědnost za vzniklou škodu. Okolnost, že probíhalo přestupkové řízení, jež skončilo z procesních důvodů, aniž byl určen konkrétní viník přestupku, není pro posouzení počátku běhu promlčecí lhůty rozhodná, neboť nebrání tomu, aby v případném soudním řízení byla otázka zavinění nehody předmětem dokazování. V souvislosti s tím lze odkázat na závěry dosavadní judikatury, podle níž automaticky neplatí, že teprve dnem právní moci rozsudku, v němž je konstatována protiprávnost jednání škůdce, se poškozený dozvídá o tom, že mu vznikla škoda a kdo za ni odpovídá (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. [25 Cdo 519/2002](#), Soubor C 2145). Totéž obdobně platí pro rozhodnutí o přestupku. Rozhodující je okamžik, kdy poškozený zjistí skutkové okolnosti podstatné pro vymezení odpovědného subjektu (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. [25 Cdo 871/2002](#), ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. [21 Cdo 2958/2007](#), ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. [25 Cdo 4725/2010](#), nebo ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. [25 Cdo 2272/2011](#)). Ostatně při přijetí argumentace žalobkyně, že bylo-li přestupkové řízení odloženo, nelze odpovědnou osobu určit,

nastala by absurdní situace, kdy by subjektivní promlčecí lhůta nezačala běžet nikdy.

18. Závěr soudu, že se poškozená o osobě odpovědné za škodu dozvěděla (nebo přinejmenším měla a mohla dozvědět) dne 6. 1. 2014, je v souladu s výše uvedeným výkladem § 619 odst. 2 o. z. a § 620 o. z. Získala-li poškozená vědomost o výši škody z faktury doručené jí dne 7. 2. 2014, byl počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty pro uplatnění nároku na náhradu škody, na níž se pojištění vztahuje, soudy stanoven správně tímto dnem. Závěru odvolacího soudu, že promlčecí lhůta ve smyslu § 626 o. z. ve spojení s § 619, § 620 odst. 1 a § 635 odst. 2 o. z. skončila žalobkyni dnem 7. 2. 2017 a uplynula marně, neboť žaloba byla podána dne 23. 11. 2017, tak nelze ničeho vytknout.

19. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným a rozhodnutí netrpělo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř. ani jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, postupoval Nejvyšší soud podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.